

УДК 373.5:005.591.452

**ПЕДАГОГІКА ПАРТНЕРСТВА ЯК КЛЮЧОВИЙ КОМПОНЕНТ
НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ**

Поліщук Ольга, доктор філософії, доцент кафедри теорії і методики виховання,
Рівненський державний гуманітарний університет

ORCID 0000-0001-7734-4459

E-mail: olga_2210@ukr.net

У статті проаналізовано напрямки та зміст взаємодії у триаді «вчитель-дитина-батьки». З'ясовано основні ідеї, покладені в основу педагогіки партнерства. Автор доходить висновку, що педагогіка партнерства ґрунтується на таких засадах: визнання індивідуальності, неповторності вихованця; гармонія особистих та загальнолюдських цінностей; категоричне заперечення насильства над дитиною та її природою; трактування і сприймання вихованця як активного, рівноправного суб'єкта виховного процесу, носія власної волі; реалізація у вихованні розвивальної стратегії, сутність якої полягає у конкретних справах, турботі про зростання особистості дитини, розвиток її потенційних можливостей, самосвідомості, про відкриття нею власного «Я» з усіма сильними і слабкими сторонами.

Ключові слова: педагогіка партнерства, Нова українська школа, батьки, учні, вчителі, освітній процес, спільна діяльність, виховання.

**PEDAGOGY OF PARTNERSHIP AS A KEY COMPONENT OF THE NEW
UKRAINIAN SCHOOL**

Olha Polishchuk, Doctor of Philosophy, Associate Professor Department of Theory and Methodology of Education, Rivne State University for the Humanities

ORCID 0000-0001-7734-4459

E-mail: olga_2210@ukr.net

The article analyzes the directions and content of interaction in the "teacher-child-parent" triad. The main ideas underlying the partnership pedagogy have been clarified. The author concludes that the pedagogy of partnership is based on the following principles: recognition of the individuality and uniqueness of the student; harmony of personal and universal values; categorical denial of violence against the child and its nature; interpretation and perception of the pupil as an active, equal subject of the educational process, bearer of his own will; the implementation of a developmental strategy in upbringing, the essence of which consists in concrete matters, concern for the growth of the child's personality, the development of his potential opportunities, self-awareness, about the discovery of his own «I» with all its strengths and weaknesses.

The article shows that the main condition of interpersonal relationships in the educational process is the creation of an optimal emotional and value atmosphere with the guidance of the subjects of interaction on mutual understanding, mutual respect, trusting relationships, positive and benevolent attitudes, understanding, cooperation and mutual assistance with an absolute rejection of authoritarianism; ensuring the right of free choice, equality, social partnership.

The opinion that among the main directions of effective pedagogical partnership, the following can be considered: adequate understanding by the student and the teacher of the goals and tasks of education; the presence of clear knowledge about the student's personality, the structure of his family, their educational positions and attitude to the school as a participant in the educational process; the school's educational influence on the student and his family, directly through pedagogical propaganda and through the education of the value orientations of the individual;

involvement of the family in the educational influence on the family in school conditions, which increases the authority of parents among children; implementation of a unified educational system for the purpose of forming humanistic values of students; pedagogical culture of parents; the personal example of the parents, their authority, the nature of the relationship; cooperation between the family and teachers regarding the determination of priority directions, forms, methods and methods of education; systematicity and consistency in the selection of forms, methods and methods of working with children.

Keywords: *partnership pedagogy, New Ukrainian school, parents, students, teachers, educational process, joint activity, upbringing.*

Постановка проблеми. Сьогодні в освіті відбувається реформування, впроваджуються сучасні інновації технології. На вершину освітньої реформи виводиться початкова освіта, бо саме з неї починається народження Нової української школи.

Керуючись Законом України «Про освіту» [3], «Концепцією Нової української школи» [7], можна визначити основні завдання сучасної Нової української школи: поєднання зусиль сім'ї та школи для формування особистості свідомих, зрілих громадян своєї держави, розвиток творчої особистості кожного учня, створення умов для самовизначення школярів, самореалізації та збереження їх життя та здоров'я. Але без дієвої підтримки з боку сім'ї, без активного залучення батьків до шкільного життя, без своєчасного надання їм педагогічної допомоги (мінімум педагогічних знань для успішного виховання дітей у сім'ї) на позитивний результат виховної роботи розраховувати не доводиться. Для успішного здійснення виховання дитини треба зосередити увагу батьків і педагогів на достовірності, об'єктивності і повноті інформації, на основі якої здійснюється виховний процес. А це, у свою чергу, зумовлює потребу сучасної сім'ї у підвищенні педагогічної культури та підготовки педагога до роботи з сім'єю в нових умовах.

Однією зі складових формули Нової української школи є педагогіка партнерства, яка є однією з основ школи, заснованої на взаємній повазі до особистості, праві вибору і відповідальності за ухвалені рішення. В її основі – спілкування, взаємодія та співпраця між учителем, учнем і батьками, об'єднаними спільною метою та прагненнями, є добровільними й зацікавленими співниками, рівноправними учасниками освітнього процесу, відповідальними за результат. Принципи педагогіки партнерства наголошують на повазі до особистості, доброзичливості та позитивному ставленні, довірі у взаєминах, стосунках, розподіленому лідерстві та принципах соціального партнерства. Сутність педагогіки партнерства ґрунтується на партнерстві між учнем, учителем і батьками. Партнери, які мають спільну мету, є рівноправними учасниками освітнього процесу [6].

Головне завдання педагогіки партнерства полягає у відношенні до дитини, як особистості, забезпеченні їй права на вибір та права бути такою, якою вона є, а не такою, якою хоче її бачити вчитель. Партнерство складається там, де діти і дорослі мають спільні цілі і бачення. Учень – це партнер, одноступінь, рівноправний учасник педагогічного процесу, відповідальний за його результати [8, с. 4].

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Проблема відносин між суб'єктами педагогічної взаємодії привертає увагу багатьох українських та

зарубіжних учених як предмет дослідження, основними напрямами якого є: теоретико-методологічні засади формування відносин (О. Бодальов, О. Киричук, С. Рубінштейн); загальнопедагогічні концепції нових технологій виховання (Ш. Амонашвілі, О. Савченко, О. Сухомлинська, І. Бех); гуманне професійне спілкування педагога й вихованців (Г. Балл, О. Дубасенюк, В. Ковальчук, С. Кондратьєва); історичний аспект розвитку суб'єкт-суб'єктних відносин педагога та учнів (Н. Дем'яненко, Т. Завгородня). Проєктуванням освітнього середовища, в якому б дитина почувала б себе вільно, захищено та затребувано в суспільстві, займалися І. Баєва, М. Битянова, Н. Груздева, В. Панов, Я. Коменський та ін.

Значний внесок у дослідження проблеми взаємодії школи і сім'ї у вихованні особистості зробили сучасні вчені. Окремі аспекти взаємодії сім'ї та школи розкривають О. Вакуленко, І. Дьоміна, Я. Журецький, В. Кириченко, В. Костів та ін., роль школи як координуючого центру взаємодії сім'ї і педагогів визначають С. Захаренко, В. Тригубенко, форми роботи з батьками розробляють Н. Кічук, О. Коберник, Л. Мотрич, В. Омеляненко та ін.

Мета статті теоретично обґрунтувати педагогіку партнерства в умовах Нової української школи та визначити основні чинники формування ефективної взаємодії учасників освітнього процесу.

Виклад основного матеріалу. В умовах реформування освіти, упровадження Концепції «Нова українська школа» [7], «Державного стандарту початкової освіти» [2] батьки дедалі більше уваги приділяють вихованню дітей, їхній підготовці до навчання у школі. Вони цікавляться змінами, сучасними умовами перебування школярів у закладі освіти, створенням освітнього середовища, методами навчання тощо. Щоб батьки стали односторонніми, помічниками вчителя, необхідно правильно організувати їхню партнерську взаємодію. Якщо педагог зможе належним чином упоратися із цим завданням, навчить батьків осмислювати дитинство з різних позицій, то якість виховання дітей значно підвищиться, зростуть реальні шанси активної участі батьків у життєдіяльності класу і школи.

Сьогодні питання педагогіки партнерства стало ключовим у вихованні сучасного покоління. Партнерські взаємини між учителем, учнем і батьками є однією із ключових засад якісного реформування української школи. Нова українська школа ставить завдання сформувати у дітей такі компетентності, як: спілкування державною мовою; спілкування іноземними мовами; математична компетентність; компетентності у природничих науках і технологіях; інформаційно-цифрову компетентність; уміння вчитися впродовж життя, соціальну та громадянську; інноваційність і підприємливість; обізнаність і здатність до самовираження в культурі; екологічну грамотність і здорове життя [1, с. 23–26]. Щоб сформувати такі якості в дітей, необхідно докласти багато зусиль спочатку батьків, а потім спільної праці батьків та вчителів. Тільки через порозуміння, співпрацю та підтримку кожного учасника освітнього процесу можна досягти позитивного результату.

У ХХІ столітті учитель перестав бути єдиним джерелом знань, а отже – він повинен опанувати нову роль [4, с. 15]. Батьки разом з учителями мають спільну мету – щаслива і успішна дитина. Тому їхні стосунки повинні бути побудовані, насамперед, на співпраці, взаєморозумінні й бажанні разом йти до мети. Діти,

вчителі, батьки – три незмінні складові, на яких завжди буде триматися школа. Учителі використовують різні методи і форми роботи, упроваджують інноваційні технології навчання, застосовують мультимедійні засоби для того щоб учні здобули необхідні знання. А батьки завжди звертаються до школи за порадою, підтримкою щодо виховання дітей. Без співпраці, взаєморозуміння та взаємопідтримки між школою та батьками неможлива ефективна робота.

Хтось з учителів у захваті від перспективи проводити батьківські збори? Чи, можливо, хтось чекає на них з великим нетерпінням? Мабуть, таких учителів буде не так багато, а все тому, що здебільшого батьківські збори є нецікавими та нудними. Але збори можна зробити цікавими і корисними як для батьків, так і в перспективі – для учнів

Результати опитування батьків свідчать, що сам формат проведення батьківських зборів утратив сенс. Натомість, є й ті, що пропонують результативний формат співпраці, де головною умовою буде обговорення навчання: вібер або інформація на сайті (бажано приватно); неофіційний круглий стіл, тренінги, особисті зустрічі (раз на рік), майстер-класи онлайн [10, с. 4-5]. У НУШ пропонують відійти від традиції публічного обговорення успішності учнів на батьківських зборах. Навчальні результати – тема індивідуальних консультацій з батьками, а на загальних зборах вирішуються важливі для класу і школи питання [5, с. 55].

Школа і батьки – як два береги однієї річки: щось є обов'язком для батьків, учителі мають чогось навчити, діти снують від одного берега до іншого. Ось де проблема, яку слід розв'язувати. Ми всі маємо бути на одному березі, аби будувати майбутнє. Необхідно змінювати формат у спілкуванні з батьками – інтерактивні батьківські збори, які ґрунтуються на принципі діалогу та партнерства. Сенс полягає в тому, щоб учасникам не нав'язувати свої погляди, а спонукати шукати власний вихід із ситуації, знайомитись та вчитись інтерактивно взаємодіяти. Завдання вчителя зробити так, щоб новий формат спілкування з батьками став креативним і творчим, щоб у співпраці між учнем, учителем і батьками з'явилося бажання взаємодіяти, тільки тоді форма спілкування – батьківські збори зміниться. З метою налагодження рівноправних партнерських відносин та взаємодії із сім'єю на засадах відвертості, взаєморозуміння необхідно дотримувати принципу партнерства як основи створення партнерських стосунків між педагогами і батьками, що дає змогу забезпечити дієву систему взаємної відповідальності за виховання дітей, збереження їхнього фізичного, психічного, духовного здоров'я, підготовки до успішної реалізації життєвих планів.

Батьки – це джерело інформації для вчителів. Саме батьки найкраще знають своїх дітей і можуть допомогти вчителям краще зрозуміти їхні характери та інтереси, батьків можна залучати до викладання, запрошувати на уроки як представників певних професій. Заохочення батьків можуть і повинні бути різними, залежно від мети, що вони мають досягти. Учитель на сьогодні має цілий арсенал методів і прийомів для партнерської взаємодії з батьками. Зокрема, досить ефективними з них є такі, як тренінги, дискусії, рольові ігри, сімейні вечори, батьківські клуби, вечори творчих родин [10, с. 5].

Потужний потенціал у партнерській взаємодії з батьками має кейс-технологія, метою та завданнями якої є: формування у батьків навичок

продуктивної взаємодії з дітьми; формування здатностей, компетенцій, необхідних для толерантного спілкування з дітьми. Формою роботи за кейс-технологією також є тренінг – це можливість ефективної взаємодії вчителів і батьків, продуктивна форма їхнього спілкування. Під час тренінгового заняття всі батьки є активними учасниками, можуть ділитися й обмінюватися між собою інформацією, знаннями і проблемами, а також разом ухвалити оптимальне рішення.

Актуальним сьогодні є також створення батьківського клубу. Форми його організацій різноманітні: лекції, семінари, практикуми, конференції для батьків. З метою вироблення спільних дій вчителів, батьків, узгодження чи визначення своїх позицій доцільно проводити зустрічі за «круглим столом». Такі зустрічі дають змогу розширити виховний кругозір не тільки батьків, але й самих учителів. Вони розвивають педагогічне мислення, почуття приналежності до спільного пошуку правильних шляхів, форм і методів виховання. Цікавою формою роботи для батьків залишаються педагогічні практикуми – це форма вироблення у батьків педагогічних умінь щодо виховання дітей, ефективного розв'язання будь-яких педагогічних ситуацій, своєрідне тренування педагогічного мислення батьків-вихователів.

Сучасні батьки охоче беруть участь у дискусіях з різних тем, бо це – форма колективного обговорення, мета якої: виявити істину через зіставлення різних поглядів, правильне розв'язання проблеми. Під час такого обговорення виявляються різні позиції, а емоційно-інтелектуальний поштовх пробуджує бажання активно мислити. Вчителям, у процесі партнерської взаємодії з батьками, варто частіше зважати на їхній власний позитивний досвід, використовувати активні та інтерактивні форми взаємодії, здійснювати педагогічний аналіз з окремих випадків і ситуацій виховання дитини в сім'ї, її поведінки і діяльності [9, с. 6-7].

Ці форми роботи сприяють виробленню у батьків сучасних поглядів на виховання дитини як складний і динамічний процес взаємодії дорослого і дитини, опанування конкретних методів і прийомів педагогічного спілкування, доброзичливого ставлення до дітей, серйозного і сумлінного виконання своїх обов'язків.

Висновки дослідження і перспективи подальших розвідок. Сьогодні в освіті відбувається реформування, впроваджуються сучасні інновації технології. На вершину освітньої реформи виводиться початкова освіта, бо саме з неї починається народження Нової української школи. Як відомо, складовими Концепції Нової української школи, спрямованими на те, щоб побудувати довіру між школою, дітьми, батьками та суспільством, є педагогіка партнерства, орієнтація на учня, виховання на цінностях. Батьки прагнуть ефективно взаємодіяти з дітьми, розв'язувати конфліктні ситуації, слухати і чути своїх дітей.

Правильна організація роботи з батьками – це перша цеглина у фундаменті взаємодії педагогів і батьків. Якщо вона організована належним чином, то сприятиме поліпшенню умов навчання, виховання і розвитку учнів. Завдання вчителя зробити так, щоб новий формат спілкування з батьками став креативним і творчим, щоб у співпраці між учнем, вчителем і батьками з'явилося бажання взаємодіяти.

Висвітлена в статті проблема не розкриває всіх аспектів педагогіки партнерства як ключового компонента Нової української школи, тому перспективи подальших наукових розвідок вбачаємо у висвітленні інноваційних форм і методів партнерської взаємодії сім'ї і школи у вихованні дітей.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бех І. Д. Програма «Нова українська школа» у поступі до цінностей: Київ, Ін-т проб. вих. НАПН України, 2018. 40 с.
2. Державного стандарту початкової освіти. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/688-2019-%D0%BF#Text> Дата звернення 29.09.2022.
3. Закон України «Про освіту». URL: <https://osvita.ua/legislation/law/2231/> Дата звернення 29.09.2022.
4. Зязюн І. А. Аналіз педагогічної дії у площині самовизначення вчителя. *Креативна педагогіка*. Вінниця: Академія міжнародного співробітництва з креативної педагогіки, 2012. Вип. 6. С. 11-18.
5. Коханова О. П. Психологія партнерської взаємодії в освіті: навч.-метод. посіб. Київ: Вид-во ПП Щербатих О. В., 2011. 104 с.
6. Нова українська школа. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/nova-ukrainska-shkola/NEW-SCHOOL.pdf> Дата звернення 29.09.2022
7. Нова українська школа: концептуальні засади реформування середньої школи URL:<https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/nova-ukrainska-shkola-compressed.pdf> Дата звернення 29.09.2022.
8. Шайнюк С. В. Педагогіка партнерства в умовах Нової української школи: метод. реком. Ковель: Центр проф. розв. пед. прац., 2022. 74 с.
9. Якщо батьки – партнери: сучасні форми роботи з батьками першокласників / авт.-упоряд. І. В. Оніщенко. Харків: Вид. група «Основа», 2018. 141 с.
10. Якщо батьки – партнери: сучасні форми роботи з батьками третьокласників / авт.-упоряд. А. В. Ордановська. Харків: Вид. група «Основа», 2020. 173 с.

REFERENCES

1. Bekh I. D. Prohrama «Nova ukrainska shkola» u postupi do tsinnosti: Kyiv, In-t prob. vykh. NAPN Ukrainy, 2018. 40 s. [in Ukrainian]
2. Derzhavnoho standartu pochatkovoї osvity. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/688-2019-%D0%BF#Text> Data zvernennia 29.09.2022. [in Ukrainian]
3. Zakon Ukrainy «Pro osvitu». URL: <https://osvita.ua/legislation/law/2231/> Data zvernennia 29.09.2022.
4. Ziazun I. A. Analiz pedahohichnoi dii u ploshchyni samovyznachennia vchytelia. Kreatyvna pedahohika. Vinnytsia: Akademiia mizhnarodnoho spivrobitnytstva z kreatyvnoi pedahohiky, 2012. Vyp. 6. S. 11-18. [in Ukrainian]
5. Kokhanova O. P. Psykholohiia partnerskoї vzaiemodii v osviti: navch.-metod. posib. Kyiv: Vyd-vo PP Shcherbatykh O. V., 2011. 104 s. [in Ukrainian]
6. Nova ukrainska shkola. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/nova-ukrainska-shkola/NEW-SCHOOL.pdf> Data zvernennia 29.09.2022. [in Ukrainian]
7. Nova ukrainska shkola: kontseptualni zasady reformuvannia serednoi shkoly. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/nova-ukrainska-shkola-compressed.pdf> Data zvernennia 29.09.2022. [in Ukrainian]
8. Shainiuk S. V. Pedahohika partnerstva v umovakh Novoi ukrainskoї shkoly: metod. rekom. Kovel: Tsentr prof. rozv. ped. prats., 2022. 74 s. [in Ukrainian]
9. Yakshcho batky – partnery: suchasni formy roboty z batkamy pershoklasnykiv / avt.-uporiad. I. V. Onishchenko. Kharkiv: Vyd. hrupa «Osнова», 2018. 141 s. [in Ukrainian]
10. Yakshcho batky – partnery: suchasni formy roboty z batkamy tretoklasnykiv / avt.-uporiad. A. V. Ordanovska. Kharkiv: Vyd. hrupa «Osнова», 2020. 173 s. [in Ukrainian]